

234. ՆԱՌԴԱՆ

Նիս ի նիս շի մին թաքավոր: Ադ թաքավորուն նիս ի իրիք: Եւ զայն, մին ախշիկ: Թաքավորը շէտ պըռաված ը նիս. թաքավորը ըլլընէս ի, մըտէս յէրդանդէշակ: Շէտ հօր ալուզ մընաս ի, տըսնիս ի, հօր ինքի ալ կըրըլասկան շի տէղէն վի կա, կընշիս ի կօշտը տղէրանց, ըսէս. Եւ մ ագի՛զ խօխէք, իս տըսնիս իմ, հօր ալ կըրըլասկան շիմ տէղէս վիր կէնամ: Հիր հօր իս մէռնիմ, իմ տէղըս նըստէլ ի մօծ տըղաս: Ինձէնից ձիզ ամանաթ՝ իմ մէռնէլէն էտնէ հիշտէղ, հօր խընդսիք գինէցէք, համա մին հղէ կան ձէխ կոան վէրան, ան հըղէյավը գինէք ուշ: Թաքավորը ըսէս ի ու հօքին ննս: Տըղէրքը թաքավորուն թըղիս ին առօք, փառօք ու մօծ տըղան նըստէս ի թախտուն: Անց ը ննս իրիք: Եւ տարէ, սըտանէն մըտէս ի թաքավորու մօծ տըղէլու դամարը, թն խաս մէր հէրը ասալ ա ան հըղէյավը գինէք ուշ, հինշ ի դէռնիլ հօր գինէք: Հօր վիսէս իս, վիր առ քիզ նըհէտ մօծ դօշուն ու գինն: Թաքավորի մօծ տղան սկսէս ի անդուր վէրան մանք արիլի՝ գինէմ, թն գինէմ ուշ: Վերշիվերշավ գինէմը հըխտէս ի: Թաքավորը մօծ տըղան վիր ը ըսէս հիրէն նըհէտ էրկու հէրուր հիղէր դօշուն, հիրէն տէղը ննս ի մաշնակ ախպուրը և ըսէս. Եւ՛ յ ախպէր, իս մանք՝ ըմ արած, հօր մէր հօր ասած հղէյավը գինէմ, թաքավորութունըս ննս իմ քի. Եւն ան, հօր բիրդան կըհէած շիմ գում, դու գէռնիլ իս թաքավորը: Թըմաշ չըրէլավ անդուր, հօր

անրէն հէնից փիստէկ, ախպէրքի շէտ ըն խընթըրէս գինէ վուշ, լի-
 սիս չի, հըղէ ի նընէս գինէս: Թաքավօրը տըղան շէտ ը գինէս,
 Թա խօր, մին օր, Թա մին ամէս, անդ ասիլ ի շէտ դիժէր ա: Մին
 օր հըսէս ի մին անդի տէղ, հօր ակնարը մնաս ին լըսված: Տըսնիս
 ի հօր ինքի նած ա դրախտը մանշ: Մին տափակ տէղ, հօր հուշ ճունդ
 օնի, հուշ պոռնախ, շուրք յանըն ալ մէշա, աշխարհուս տակէն
 հինշքան օքուտ զուշար կան մանշին լի, յէրքիս ին, ճըռվըռաս
 ին մարդու քէփը ննիս ի Տափակ տէղն ալ կանէշ մըրդաբօյ
 խուտ: Թաքավօրը տըղէն ըսէս ի. «Ալ անտնիր հէնի օքուտ տէղ
 իս գիղէնի չիմ, ձիանքը քանի օր ա կէր չին կիլած քօխցած ըն,
 տէղըս գինշէնիք՝ միք ալ ըք քօխցած: Թաքավօրը տըղան հրա-
 մայէս ի զօշունքն, հօր ձիանքը բըրախ տան բրածին, ուրաց
 հէտա ալ ճէշ իփին: Ալբանհալ զօշունը ձիանցէն վէր ըն ննիս,
 ձիանքը բըրածէս, բըրախ ննա կանէնշի, սկսէս ճէշի Թադն-
 րածի տէսնիլի: Ծէշի, հօր հըզըրվէս ի, նըստէս ին ըտէլուս Թա-
 քավօրը տըղան միս ըռըշկի Թիքէն խընդիս ի հօր տանի բէրանը,
 բիրդան մին անդի Թուռ ը ննիս, հուրդի հօր կօժավ չնիր ածիս:
 Ադ դարէն մին անդի սէլ ը ննիս, հօր զօրքը ալ կրէս չի ձիանքը
 նըստէ փախշի: Մին ակնը ճպէլամը սէլ ը ննիս ի զօրք, ձի, ճէշ
 քիշիս տընէս: Թաքավօրը տըղան մինակ մին Թանհրավ ուրէն
 ցիքիս ի ձիանը վզավը, ձին անդնիր դնիս ը բիրիս սարուն զօխը,
 ըզըդիս: Թաքավօրու տըղան տըսնիս ի, հօր հուշ մէշա կան, հուշ
 ալ կանէշ ըրըծատէղ, տափըն ը մընահած: Անցը ննա մին քանէ
 վախտ, տըսնիս ի հօր անդ մէշան ալու հուրդի հօր տափուն տա-
 կէն դնիս ը իկալ, հրէնակը ըսկըսալ ա տըքանիլ, ալու մէշան
 լիցվալ ան զուշէրավ, ըսկըսալ ըն ճըռվըռալը, գիղիս Թա իսկի տէղը
 Թուռ չի լա իկած: Թաքավօրը տըղան մնաս ի մամբալ, Թա ան
 հինշ օյիս ի իկալ անրէն զօխը: Ըսկըսես ի անրէն Թօհմամթ նալ,
 Թա իմ հէրըս դուդ ա ասալ, անդնիր խօսկը իս լիսալ չիմ: Հըրդա
 ի՞ս իմ ախպէրներին հինշ չուղար տամ: Մին ալ տըսնիս ի անրէն
 քիշիս քօլու տակէն մին կըխտար ը դնիս պըրծալ, փախշալ:
 Թաքավօրը տղան ըսիս ան. «Ջահանգամը, աս կըխտարուն ալ նի
 վէր ցիքիմ, տանիմ տօն, ի՛րի՛սի՛ս պարզ արիմ: Ըսիս ան ու ձին
 քիշիս կըխտարի քըմակէն: Ադ կըխտարը մին փըխշիս ի, մին
 հուտաց ննա: Բօլլամա տէղ գինէլէն հէտնէ, բիրդան տըսնիս ի
 ըռաշկին մին տօն. կըխտարը շըվվէլանվ մըտէս ի անդ տօնը:
 Մին ալ տըսնիս ի անդ տանէն դնիս ը ի՛կան մին դանվի՛շ: Դան-
 վի՛շի ըսէս ի. «Ալ պարօվ, դու պարօվ ըս ի՛կան Թաքավօրը տըղա:
 Դէ վէր էք համէցէք տօնըս: Թաքավօրը տըղան ձիանից վէր ը

նսւա մըտէս դնարվի՛շի տօնը: Քիշէրը դնարվի՛շի տղէյուն քօն
ի՛կնած տէղը կըտրէս ի, իփի՛ս, ըտէս:

Անց ը նաս մին քանէ ամէս թաքավօրը տղէյու ախպէրնէն ըս-
կըսէս ին անհանգիստանիւ: Մաշնակ ախպէրի ըսէս ի աս ալ նա-
մուս շի, մեր ախպէրի գէցալ ա կուրչալ, մէք խաթըրբամ մէր
տէղը նըստած ըք, ի՛ս մէտիլ գինէմ, շիտէղ հօր նի մէր ախպուրը
գիղէնիմ: Թաքավօրը մաշնակ տղան վիւր ը ըռէս հերուր հիղէր
շօշում, նսւա ան հըղէյավը, հիշտէղավ գէհած ը լն ախպէրի:
Շէտ մօծ շարչարանք տըսնիլէն էտնէ հըսէս ի ան մէշան ու մընաս
ի դի՛շված: Մթկամը ըսկըսէս ի հօր վէրան քընթիւրնթալ, թն
խա մէր հարի խընգած շի հօր մէք գուք աս դրախտը տէսնիք:
Թաքավօրը մաշնակ տղան հրամայես ի ձիանցը հանգիստ տալ,
բըրախ նալ ըրածին, ձընաց հէտա ալ ճէշ շինին, հօր հաց օտին:
Ալընհալ զօրքը ձիանցէն վէր ըն նսւա, ձիանցը բխօվէս, բըրախ
նաս ըրըծէյու, ձընք ալ ըսկըսես ին ճիշու թնդնրնք տէսնիլի:
Հիք հօր ճէշի հըղըրվէս ի, նըստէս ին ըտէյու, Թաքավօրը մաշնակ
տղան միս ըռչկի թիթնն տընէս ի դիբի բէրանը, հօր օտի, մին
ալ մին անդի թուռ ը նսւա, հօր մարդիք ձընք կըրըցընէս ին,
զօրքը կըրէս շի ձընէն ցիթի ձիանց կօշտը, ըսկըսէս ի մին ան
անդի սէլ, հօր լըտիսնըված: Սէլ ը նսւա ի զօրք, ձի, անտառ քի-
շիս տընէս, մընաս ի խօշկ տափը, գիղիս թն հէլ տէղս անտառ,
ծառ խուս լնծ շի նի: Թաքավօրը մաշնակ տղան մինակ անքան
ը կըրէս, հօր ձընէն ցիթիսի ձիան դօշէն, ձին անդնիւր ըղըղիս ի,
դուս բիրիլավ սարուն զլօխը: Թաքավօրը մաշնակ տղան մնաս ի
դիշված. աս հինշ օյին ի ի՛կնլ զլօխըս, հըրգա իս հինշ շուղար
տանիմ ախպուրուս: Բիրդանն տըսնիս ի հօր, մի քօլու քըմակէն
մին կըխտար ը դնա պըրծալ ու ըսկըսալ փախչիլի: Թաքավօրի
մաշնակ տղան ըսէս ի գօնէ աս կըխտարն ալ նի կուփիմ, տա-
նիմ տօն ի՛րի՛սըս պարզ արիմ ու ձին բըրախ ը ննա կըխտարու
քըմակէն: Կըխտարը մին փըխչիս ի, մին հուտաց ննա, մին փըխ-
չիս ի մին հուտաց ննա: Թաքավօրը մաշնակ տղան ձիան դամշի
ննա, բըրախ ննա կըխտարու քըմակէն: Մին ալ տըսնիս ի ըռըշ-
կին մին տօն: Կըխտարը շնվվէս ի, մըտէս ան տօնը, մին ալ
անդ տանէն դնա ը նսւա մին դնարվի՛շ, բարէվ ը ննա Թաքավօրի
տղէյուն, համէցէք ըրէս տօն: Թաքավօրը տղան գինէս ի մըտէս
ան տօնը: Քիշէրը հօր պըրընէս ին քօն նսւա, դնարվի՛շի տղէյուն
քօն ի՛կնած տէղը զլօխը կըտրէս ի, իփի՛ս, ըտէս: Անցը ննա մին
տարէ: Թաքավօրը փիստէկ տղան ըսկըսէս ի անհանգիստանալ:

Մին օր կրնշիս ի ուրէն քիվէրը ըսէս. «Քննի շան, մէր ախպէր-նէն գէցալ ըն հաքավ-ձիքավ կուրչալ, մէտիլ գինէմ անդհից հարալուն: Դու մընալ իս իմ տէղըս, հօր հէտ լի գէնիմ, դու գէնիլ իս թաքավօր»: Մէր ա՛ս թաքավօրի փիստէկ տըղան հուշ մին դօրք վիւր լի ըսէս, մինակ նըստէս ի ձին, ախպէրների գէհած հըղէյավ բըռնէս գինէս: Խօրը գինէս, թն շէտ, հըսէս ի ան դը-րախտը: Ըսկըսէս ի ի՛նքի՛ ուրէն խըսէս: «Հնալթ թնքի հուշ հօր անտի՛ դըրախտ տէսնի ալ տօն լի գինէլ: Աստի հուտաց կա-հած տըսնիս ի ուրէն քըշտին քօլու տակէն դնւս ը պըրծալ մին կըխտար ու փախչալ: Ձին քիշիս ի կըխտարու վէրան, հիւր հօր ձին քիշիս ի կըխտարը փըխշիս ի, ինքի՛ հօր ձին պըհէս ի, կըխ-տարըն ալ հուտաց ը ննա: Ա՛դ հօր մին քանէ դօնում կըրկընվես ի, տըղան ըսէս ի. «Այ քէփօղի, քու փուրամըտ մին բէն կան» ու ձին դաշաղ բըրախ ը ննա դիւրի կըխտարուն, հօր սաղ սաղ պըռնէ: Բիւրդան տըսնիս ի հուրդի հօր տափուն տակէն դնւս ը ննա մին տօն, կըխտարը շուվվէս ի, մըտէս ան տօնը: Միս ան սըհաթամըն ալ ան տան մանշէն դնւս ը ննա մին դնալի՛շ ու ըսէս. «Բարօվ, բարօվս ի՛կնալ թաքավօրը տըղա, համէցէք իմ անգիղ դոնաղըս ըս: Թաքավօրը տըղան ձիանից վէր ը ննա, մը-տէս դնալիշ տօնը: Հօր մըթնէս ի, դնալիշ մին օթախամը յօրդան դօշակ ը ցիքիս թաքավօրի տըղի հէտա, ուրէն յօրդան դօշակըն ալ ան մին օթախամը, պըրընէս ին քօն ննա: Հօր պըրընէս ին, թաքավօրը տըղան քօն լի ննա, ըսկըսէս ի ան օթախը օքուտ վիւրավուրդ անիլի: Տըսնիս ի հօր հուրմէրուն վէ-րան շնթթնըն բն կախ տըված: Գինէս ի շնթթէրուն թըմաշ ըրէս, ըսկըսէս ի տընտըղիլ: Ա՛դ շնթթէրուն մանշին ճընընշիս ի ուրէն ախպէրների շնթթնը: Ալըհանալ բնթի կըծես ի, ալ դադ, իմ ախպէրներուն ան ի սըպանած, ալ պըրընէս լի, գինէս ի տան պուճախամը կուշ ննա, նըստէս: Միս հօր կէս քիշէր ը դըռնիս, տըսնիս ի հօր ան մին օթախուն դուրքը բէցվալ ա, դնալիշ ձիքէն ճըրակը պըռնած, ձիքն ալ մին գէնակ գինէս ի դիւրի ու-րէն յօրդան դօշակը: Տղան անըհանալ դնալի՛շ ու ննա, հօր ան քիշընդիս ի ուրէն սըպանի: Գնալի՛շ ի հօր կողը ննա յօրդան դօշա-կուն վէրան, թաքավօրը տըղան լօք ը ննա տէղուն, խանչալալ ննա դնալի՛շ քնալուն, թըռցնէս, պըրընէս քօն ննա: Հօր լիսինիս ի վիւր ի ննա ի՛րի՛սի լիվինիս, մըտէս ի օմմէն օթախնէն շօռը ննա, տըսնիս ի էրկու օթախ, սաղ ուսկէ, արծաթավ լի: Մին օթախ ալ մըտէս ի տըսնիս ի, հօր լի վի թիփանգնալ, խանչալալ, գուլ-

լա-բարութեամբ։ Մին օթախ ալ մըտնէս ի, տըսնիս ի հօր սաղ լի վի թաքավօրու շնորթանով։ Ադ օմմէնի հօր տըսնիս ի, ինքնի ձերէն ըսէս ի։ «Ալ իս աստէղէն գինէ չիմ. ասկան խնայնա, իսկի տասսը թաքավօրու նի չիս։ Թաքավօրը տըղան օմմէն օր գինէս ի ավու, ըրակունը ննա տօն։ Դնարվի՛շն ջնամդանքը տան կուխկէն մին մօծ փուս ը քինդիս, ըծէս մանջը։

Հըրդա սալըդ տաք թաքավօրի ըխշկանից։

Թաքավօրը ախշիկի իրիք՝ տարէն հօր թըմըմէս ի, մին օր նըստէս ի մըտըծէս. «Ալ ջանըմ, ասլանու նըման ախպէրներս գէցալ ըն կուրշալ, ալ աշխարքամըս ըպրէս իմ հօնը հէտա, գինէմ շօռ գում, ախպուրցուս գիդէնիմ, հօր գիդէնիմ ուշ, իս ալ թուղ մէռնիմ, պըրծանիմ։ Մին օր ալ վիր ի ննա, ձերէն թախտը ձերէց հիւէվուր վնգի՛րի նի՛ս, ննա անդնը գինէս։

Ադ խէղճ ախշիկի անքան տընջվիս ի, հօր ըսելու չի։

Մին օր ալ հըսէս ի ան մէշուն, հիշտէղ կուրշած ըն ձերէն ախպէրներ։ Եէտ վըստակած ը նիս, մին ծառու տակէ պըրընէս ի քնն ննա։ Դու մին ասիլ թաքավօրի տըղան միշտ աս մէշամըն ա օվշութուն ըրէս։ Մին օր թաքավօրի տըղան գինէս ի ձերէն օվշութինին, մին ալ տըսնիս ի ծառուն տակէն մին նախշուն ախշիկ ի պըրանած, քնն իկանծ։ Ըխշըկա շնորթանը ծվին ծվին ճըրուտած, թնմնող տկուր։ Եէտ հմընչիս ի, հընէս ի ձերէն արխալուղը ցիքէս ըխշըկա տկուր տէղուն։ Արխալուղը հօր ցիքիս ի, ախշիկի ակնարը բինիս ի, թըմաշա ըրէս, տըսնիս հօր ձերէն քիշտին մին ջնհի՛լ տըղա հուտաց ը կահած։ Տըղան ըսէս ի. «Քնը ջան, դու հօր, տէղս հօր, հուրդ իս դու նած տէղարս։ Ախշիկի ըսէս ի. «Ի՛ս թաքավօրը ախշիկ իմ, օնիմ լն իրիք՝ ախպէր։ Հէրըս հօր մէռնիս ի լն, կանշալ ա ձերէն կօշտը ախպէրներին, ասալ հօր իմ մէռնելուց էտնէ փլան հըղէյավը գինէք ուշ, նանիլ իք խաթու մանջ։ Ախպէրներս իմ հօրըս խոսկը լիսալ չին, գէցալ ըն ան հըղէյավը, ան ի հօր գէցալ ըն։ Անց ը կացալ իրիք՝ տարէ, անդնը հէնի սնն սաղա գիդեցալ չիմ, ի՛ս ալ մտածալ ըմ, ասալ, ըստուր էնի յէտ ալ աշխարքամս հօնը հէտն մէտիլ ապրիմ։ Վիր իմ առալ թաքավօրութունը, տըվալ մէր մօծ փնգիթնն, նալ շնմարի։ Քօխցած, ծարավ հէսէ քանէ ամէս ի չուրութունը ըմ ննա անօքուտ։ Ախշիկի հօր անդ պըտմէս ի, տըղան տըսնիս ի, հօր ալ ջանըմ աս իմ քնըրս ան։ Դըռնիս ի ըխշըկան ըսէս. «Ախշիկ ջան, դու ինձ ճընընչիս չի՛ս», ախշիկի ըսէս ի՛ չէ։ Տըղան ըսէս ի. «Ալ քու տօնըտ քաղվի վուշ, իս քու փիստէկ՝ ախպէրիտ իմ։ Ախշիկի հօր անդ լիսիս ի, տէղէն թուիս ի, ձերէն ցիքիս ախպուր գնըրգի։

Նըստէս ին ծառուն տակէն, քօխցուր զհօրհօց ըրէս: Տըզան ըսէս ի Թա հօրդի ին ախպըրտանքը փըշացալ մին կախարդ դանդի՛շն: Ժիքավ, ինքի՛ հօրդի ի անդ դանդի՛շն սըպանալ: Դանդի՛շի անքան կարողութուն օնի, հօր տասսը Թաքավօր աթկան օնին ուշ, էք գինէք տօն բիրանդի ապրիք, ալ իս հէտ շիմ գինէլ: Քհօր ու ախպէր գինէս ին տօն: Ախշիկի հօր անդ օմմէնը տըսնիս ի, մընաս ի հօնլւմ:

Տըզան ըսէս ի. «Քհօր շան, ալ տըսնիս իս ան մօծ շըղըցաքարը, ադհօր տակէն կախարդ դանդիշն ըմ Թադած, անդ քարուն վէրան շօր շածիս հա՛...»:

Քհօրի ու ախպըր ըսկըսէս ին միասին ապրիւ: Տըզան գինէս ի ալու, օմմէն օր մին կըխտար ը վէր ցիքիս, բիրիս տօն: Ախշիկին ալ տան բէնավըն ը պըրըպվէս: Անց ը ննա մին քանէ օր, ախշիկի ըսկըսէս ի հէտաքըրքըրվիլ, Թա խաս ախպէրիս ասալ ան քարուն վէրան շօր շածիս, է՛հ հինշ ի նիլ հօր ածիմ, տէսնիմ ալիւ: Մին օր ամաննան հօր լիվինիս ի լէխտուտ շօնը ըծէս ի քարուն վէրան: Բի՛րդան տըսնիսի հօր քարը կամաց-կամաց բից-բինիս ի. մին ալ, ըհը՛, դանդի՛շի հուրէն դօնս ի ի՛կալ: Ախշիկի անդ հօր տըսնիս ի, խօր ը մընապ սէրտը ճէքի: Դանդի՛շի ննա ի ըխշկան կօշտը, ըսէս. «Իս հըրդա քի էրկու կէս ըմ արիլ, ինծ սըպանուղը քու ախպերիս ի»: Ախշիկի ըսէս ի. «Չէ, դու իմ ախպուրը սըպանիլ մէն, ի՛ս քու կընէկին իմ դէռնիլ, ախպէրըս ալ իսկի ցիրակնէն տանը շի նիս, մէք մէղ հէտա քէփ ըք արիլ, անդի՛ հօր ան մէղ խընդարի շի»: Դանդի՛շի ըսէս ի շէտ օքոտ:

Մին օր ախպէրի ըսէս ի քիվէրը, Թա աս պէնշակըս քօլարը ճըղրուտած ըն, մին կըրկատէր: Քհօրն ան գինէս ի ան օթախը, հիշտէղ հօր կախըն նիս տըված Թաքավօրական շօնթանի, մօծ ախպուր շօնթանէն պէնշակը բիրիս ի, հօր տա փիստէկ՝ ախպուրը, ձիքի տընէս ի պինշակուն շիրի, տըսնիս ի շիրամը մին նուան դաննա, ցիքիս ի բէրանը ըտէս: Անց ը նաս իննը ամէս ախշիկի բիրիս ի մին տղա. ախպէրի ըսէս ի. «Ա քհօր, անդ հի՛նշ մասլահաթ աք, քհօրը, ըսէս ի. «Ի՛ս մէղավօր ըմ անդհօր հէտան, հօր ի՛ս մօծ ախպուրըս շիրէն մին նուան դանն ը լւմ, ան կէրալ ըմ, անդհօր հէնից պատճառավուր ըմ մընացալ: Տըզան ըսէս ի. «Դէ հօր անդ ի վի, մէք տղէլուն անըմը դիրիլ իք Նառդան:

Մէր Նառդանը միծինիս ի լւմ հուշ Թա տարավ, ալլ օրավ: Մին ըմսականամը արթնն տանը տիրէկան տըղալի դըղար ը լւմ: Հիք հօր դըռնիս ի մին տիրէկան, մին տղամարդու դըղար ը լւմ: Մին

տարէն հօր թըմըմէս ի, մին օր հօր քէռէն գինէս ի լն ավի, Նառ-
դանը քէռուն յախէն ի կըպալ թնն.

— Դայի, այ դայի, իս ալ ըմ ննա քի նըհէտ: Քէռէն թնն.

— Բալաս, դու հալա փիստէկ՝ իս, միծանիլ իս, տանիլ իմ:
Նառդանը ձիք՝ չի քնշնլ, դային տէսալ ա, հօր հնարք չը կա,
Նառդանա տարալ ա նըհէտը: Անի գէռալ, հօր Նառդանը ըսկըսալ
ա դայուն նըհէտ ավի գինէլ: Մին քիշէր, հօր պըրանալ ըն քնն
գուն, Նառդանը քնն չի ի՛կալ, ասալ ա մին լիսիմ, տէսնիմ
դանով՝ չի նէն մէրըս հինշ ին խըսէս: Դանովի՛շի՛ ըսէս նն լն մօրը:
Ե՛ջէ իս քու ախպուրըտ մէտիլ սըպանիմ, աս հինշ ապրուստ ա,
հօր իս իմ ըրէս. սըպանիլ իմ, արխային ապրիլ իք, հնրիք ի,
հինշքան գնիլ գնիլ ապրալ ըմ: Ուգուց իս դըռնըլացկան ըմ սև
քաշ, գինէմ ան տէղը, հօր ախպէրիտ կըսօրէն պըրընէս ի քնն
ննա, ձըրէն քըշտին ծառուն վէրան նըստէմ, միս հօր քնն ը
իկալ, վէր գում կինգիթալս կուփիմ, ակնարը հանիմա:

Նառդանը անդ լիսիս ի: Քիշերալ գինէս ին ավու, կըսօրէն
հօր դային ննա ի ախպըրի քիշտին քնն գու, Նառդանը տըսնիս ի,
հօր ծառուն վէրան մին մօծ սև քաշ ի նըստած, ըսէս ի. Ե՛դայի
չան, թիրփանգըտ տօր ան կաքավուն սպանիմա: Դային ըսէս ի.
Ե՛ջէ, այ բալա շան, անդ կաքալ չի, քաշ ի, անդնըր մէսը օտիս
չինա: Նառդանը ըսէս ի. Ե՛ջէ, դայի շան, տօր տէսնիմ իս կարի՛լ
իմ վէր ցիքիմա: Դային թիրփանգը ննա ի, Նառդանը նշէն ը պըռ-
նէս, գիրէկ ննա, քաշ ը փըռվէս ի տափուն: Նառդանը վիր ի ըռէս
թէփուռնէն քինգիս, գիրէկ ըրէս: Հօր օքուտ քծըր դըռնիս, քաշուն
կուփիս ի քծգնն տակը, հօր խըրավի: Քէռին խնդիս չի, հօր Նառ-
դանը անդնըր մէսը օտիս: Նառդանուն ըսէս ի. Ե՛թիրօղլի շան, դու
պրանէր մին խօր քնն էք, իս խըրավածուն թըմաշ իմ արիլ, հիր
հօր հաղըր նի, քի վիր իմ կըցանիլ, օտիլ իսա: Դային անքան հետ
ը ցիքիս, հօր քաշի իրվիս ի, անձուղ դըռնիս: Դային ըսէս ի.
Ե՛նառդան շան, վիր կաց հըրդա խըրավածը հաղըր ը նիլա: Նառ-
դանը գինէս ի օջաղը պըտըռէս, տըսնիս ի, հօր քաշի էրված ա,
անձուղ դնաած: Ալ խնթի կըտրէս չի, հօր անդ անձուղը մին խուռ
փուս քանդի, ցիքի մանշը, գլխուն հուղ ածի, դանովի՛շէն պըրծանի:
Քիշերը թուռ ը ննա օջաղուն վէրան, դանովի՛շի սըղընէս ի, գի-
նէս տօն: Ըրակունը ննա ին տօն, Նառդանի տըսնիս ի, հօր
դանովի՛շի սըղահած ա: Ալու հօր պըրընէս ին քնն գուն, Նառդանը
քնն չի ննա, անշուկը գիրիս, տէսնի դանովի՛շի հինշ ի ըսէս մօրը:
Ե՛նլ կնէկ, աննըր գդիս իս գլօխս հինշ օլին ի ի՛կալ. Նառդանը
ինձ թիրփանգլանվ գիրէկ ը տըվալ, սըպանալ, հօր օտիս Համա

գիրէկուն մանչին շէտը պահալ, էրվալ ըմ, անձուդ դէռալ, հօր իմ անձուդ դէռած: Ալ խելքի կըտրէս շի, հօր անդ անձուդը մին խուռ գինէլ: Իմ բախտէս թուռը ը ի՛կալ, ի՛ս սըղացալ ըմ: Ուզուց գինի-լացկան ըմ ան ախպուրը, հիշտէղէն հօր ախպէրիտ ջնրը ը խըմէս, ադուս ատիմ շնորհն ի՛րիսի, հօր խըմի, անբանալ մէննի: Քիշէրաւ հար գինէս ին ալու, կըսօրէն հօր Նառդանա դային խընդիս ի ախպըրէն ջնր խըմի, Նառդանը շըվվիս ի, դայուն առէշկի կըտրէս, ըսէս «Դայի ջան, ալ դայի, հուսաց կաց էռէշ իս խըմէմ, իս շէտը մ ծըրաւլած»: Նառդանը շուքը նան ջնորհն իրիսէն զհարը խմէս, էտնէ դային ի խըմէս: Ըրակունը հօր ննա ին տօն, ալու Նառդանը քօն շի ննա, անշուկ ի դիրիս, տէսնի դանրվի՛շի կընգան հէտ հինշ ին խըսէս: Մին ալ լիսիս ի, հօր դանրվի՛շի ըսէսի մօրը. «Ա՛յ կնեկ, անհր ալ Նառդանը թուդ շի արալ, հօր ախպէրիտ էռէշ ջնր խմի, ինքի անվան խըմալ ա, էտնէ ախպէրիտ. անդ ան շի դէռալ: Ուզուց ըրակունը հօր գուն տօն, իս օղծ ըմ զընըլացկան, մտէմ զըրքուն շարըլուն զլօխը, միս հօր մըտէ տօն զըլօխը կըծըլասկան ըմ, տէղուն հանդանկ արիմա:

Ըրակունը հօր ննա ին տօն, Նառդանը ըսէս ի. «Դայի ջան, ալ դայի, ինձ դիր օսսէրուտ վէրանա: Դային Նառդանիս դիրիս ի օսսէրուն, մըտէս տօն: Դանրվի՛շի տըսնիս ի հօր Նառդանուն զլօխն ա, ալ կծէս շի: Ան մին օրը հօր պըրընէս ին քօն գուն, Նառդանը քօն շի ննա, անշուկ ը դիրիս տէսնի թա դանրվի՛շի նան մէրը հինշ ին խըսէս: Մին ալ լիսիս ի, դանրվի՛շի ըսէս ի մօրը. «Ա՛յ կնեկ, անհր ալ շի բէն դնա իկալ, խընդիս իմ լած կծէմ, մին ալ տէսնիմ Նառդանա զլօխն ա: Հըրդա ուզուց ի՛ս մըտըլասկան ըմ դուրքուն շէմքուն տակը, միս հօր խընդի մըտէ տօն, հաքը կըծըլասկան ըմ ըստըկցանիմա: Ըրակունը հօր ննա ին տօն, Նառդանը ըսէս ի՛ դայի էք քի շիլէկիմ: Նառդանը դայուն շիլիկիս ի, մըտէս տօն, ալու դանրվի՛շի տըսնիս ի, հօր Նառդանա հաքարըն ա, կըծէս շի: Ըրակունը հօր պըրընէս ին քօն գուն, Նառդանը քօն շի ննա, անշուկ ի դիրիս, թա դանրվի՛շի կընգանը հինշ ի ըսէս: Մին ալ լիսիս ի դանրվի՛շի ըսէս ի. «Ա՛յ կնեկ, անհր ալ շի բէն դնա իկալ. հըրդա ալ իս համփերութուն շօնիմ, ուզուց քիշէրը քօն իկանձ տէղը վիր իմ կըլասկան զլօխը կըտրէմա: Քիշէրաւ հօր գինէս ին ալու, Նառդանը ըսէս ի, դայի էք անհր մէր ալու տէղը փութիք: Նառդանը դայուն տընէս ի անդի մին մէշն, հօր դային հրէն օրամը գէհած շի: Դայուն տընէս ի մէշն անդի խուռը տէղարը, հօր հի՛ր խընդիս ին գուն տօն, հրանց հըղէն գիդիսիս շին: Անքան շօռ ըն ննա, հօր մըթննա ի: Նառդանը ըսէս

ի. Երայի ջան, էք ան քիշէր մէշին մանչին քօն գուք, ուգուց լիսանի լա շօռ ուք նու, հըղէն գիղէնիլ, գինէլ տօնա: Շոռ ըն նոնա քՅլգան հտէղ գիղէնիս ու նստէս: Նառդանա դային շուքուխը լա քիշի՛ս: Դային ըսէս ի՛ քիրօղլի, պա հիշտէղէն գիրէկ՝ գիղէնիք, հօր շուքուխըս վառիմ: Նառդանը թըմաշ ի ըրէս, տըսնիս հօր ըռըշկին, հէռա մին ճըրակու լոնա ը ի՛րվանս: Դայուն ըսէս ի. Երու պըրանէր գինչէց, իս հըրդա գինէլ իմ քի հէտա գիրէկ՝ բիրիլ: Նառդանը ան լոնսին վէրան գինէս ի: Գինէս, գինէս, գինէս, հըսէս ի մին սարու դօշի, տըսնիս ի մին մօծ օջաղ, վէրան գիրան մին մօծ դազդան: Դազդանուն մանչին իփվի՛ս ի քառասուն իզնի, օջախուն շուք դրադալն ալ քօն ըն իկանծ քառասուն նառադէվ: Նառդանը մին ձիքավը պըռնէս ի դազդանու դրադեն, վիր ըռնս, գիրիս տափուն, գիրէկէն մին խանձուղ վիր ըռէս, ձիք՝ ի ցիթիս դազդանէն մին իփած իզնի հընէս, հէտ դըռնիս գիրի դայուն: Նառադէվնէրէն մինը օյաղ ը լա նիս, անդ հօր տըսնիս ի խօր մընաս տէղը հանդանկ սէրտը ճէքի, մընա տէղը: Նառդանը բիրիս ի գիրէկը, տըսնիս ի դային քօն իկած, վիր ը կըցընէս, շուքուխը վըռէս, ըսէս. Երայի ջան քի հէտա մէս ըմ բիրած կած, կած խաշլամա վա, վիր կաց օտիք: Դային վիր ի նաս ըսկըսէս ըն օտիլի, շէտ քօխցած ըն նիս, անդ իզնի ըտէս ին:

Հըրդա մէք սալըղ տաք նառադէվնէրն: Հիր հօր Նառդանը գինէս ի, ան օյաղ նառադէվը հինգէրնէրուն վիր ը կըցընէս, պըռմէս, թա հոնդ ի մին գէվը իկալ, մին ձիք՝ անվ ան դազդանը, հօր մէք քառասուն ջանավ կրէս լիք վիր պատիք, վիր պատալ, գիրալ տափուն, մին իզնի հանալ ու մին խանձուղ վիր առալ, ալու դազդանը գիրալ տէղը, գէցալ:

—Դիրի հուռնը լաըն ը գէցալ: Նառադէվը ասալ ա.—Դիրի մէշուն մանչի:

Հիր հօր խընդիս ին դազդանը վիր առին, քառասուն ջանավ կրէս լին վիր առին: Վիր ին նան մին տասը նառադէվ, գինէս ան դէվուն կանչին, հօր գու դազդանը օջաղեն վիր առի: Մին ալ Նառդանը լիսիս ի դըռվըռէք: Մին խօր անց ը նաս, Նառդանը տըսնիս ի, հօր նառադէվնէն Նոնա ին: Դային քօն ը իկանծը նիս: Նառադէվնէն մըտնէս ին, Նառդանուն զլօխ նան, խընթրէս, հօր գինէ անց դազդանը գիրէկ ուն վիր առի: Նառդանը գինէս ի դազդանը վիր ըռէս, գիրիս տափուն: Հիր հօր ճէշի ըտէս ին պրծընէս, Նառդանը անդոց հարցանք ը ըրէս. Երուք աս տէղըս հինը իք ըրէ՛ս, նառադէվնէն ըսէս ին. «Մէք տէղըս դարա-

վուզ ըք քիշիս թաքավորուն ըխըկանը, հօր անդուր գդա-
նուդ չի նիս: Նառդանը հարցանք ը ըրէս.— Թաքավորի ախ-
չիկի շտեղա,— նառադէվնէն ըսէս ին.— Աս սարուն գլխուն ա:
Նառադէվնէն ըսէս ին, հօր դու էք մէր գլխավօրը դէս: Նառդանը
ըսիս ի. «Շէտ օքուտ, դէռնիլ իմս:

Հիւր հօր նառդանը անդ նառադէվնէրուն մին-մին գիրիս ի
սարուն վերան միխիս, դըռնիս ի նառդիվան, անդոց պըռնէլավ
քիցիքիքիս ի սարուն գլօխը: Սարը անց ը ննս ան մին յանը տըս-
նիս ի մին մօծ քաղաք, հըղէն պըռնէս ի գինէս գիրի քաղաքը:
Հըսէս ի մին գէտու, տըսնիս ի հօր գէտուն ան յանը տափ չի
իւրվան, սըվվէ ննս, հօր մուտ ա ննիս տըսնիս ի օղծարն ու
մոնրջոնէն կոէվ ըն ըրէս, օղծարը հըխտէս ին, մոնրջոնէն
խընդիս ին փախչին, պըրծանին, համա իկած ըն գէտուն դալադ
իկած, կարմունչ շկան հօր անց կան ան յանը, գուցուդուն գէտը
քիշիս ի, տըսնէս: Նառդանը խանշալը քիշիս ի, մին ծառ կըտըէս,
ցիքիս գէտուն վերան: Մոնրջոնէն ննս ին կարմունջուն վերանվ
փըխչիս, պըրծընէս: Նառդանը մին ալ տըսնիս ի մին թիվավուդ
մոնրջոնէն նըստալ ա օստուն ու ասալ. «Ինսան ջան, դու փըրկալ ըս
իմ ժողովուրթըս, իմ թիվիցս մինի պուք տօր պահէր քիշտիտ, հիք
հօր նէղ տէղըս նանիլ, անդ թիվիս օղամը թափ ըս ննլ, ի՛ն անըն-
հան հասիլ իմ հարայուտ: Նառդանը պուք ը նաս մոնրջոնէս մին
թիվը, գիրիս շիքէն, գինէս:

Հըսէս ի մին քաղաք: Տըսնիս ի անդ քաղաքամը մին քանէ
չանչի հարալ ին ննս. «Ա՛յ ժողովուրթ, լիսէցէք հինչ իմ ըսէս. մէր
թաքավօրը ըսէս ի հսւլ հօր կարի իմ իրի՛ք՝ առաշարկըս կատա-
րի, իմ հարը մաղար ախչիկիս ննլ իմ անդոն, մէռնիլուցըս
էտնէ ալ թաքավօրութունըս: Նառդանը հօր լիսիս ի անդ, գինէս
ի թաքավօրուն կոշտը ըսէս. «Ի՛ն իկած ըմ, ասա տըսնիմ հինչ
իս ըմէս: Թաքավօրը ըսէս ի. «Ի՛ն մին արտըմը ցանիլ իմ ննլ
ցուրան, գոնրէ և կուրակ: Հօր կարիս մին քիշերամը անդ արտուն
հուդուն մանջին անդ օմմէնը շուկիս, ցուրանը շուկ, գոնրեն շուկ
և կուրակը շուկ դէզգիս, հօր հուդամը ըէն չի մնա, ցուրանուն
մանջին գոնրէ, կուրակ չի նի, գոնրուն մանջին ցուրան, կուրակ,
կուրակու մանջին ալ ցուրան, գոնրէ, ախչիկիս ննլ իմ քի. իմ
մոնրջուցըս էտնէ ալ թաղըս: Ա՛դ մին, երկորդը. իմ պալա-
տուս դանրվաղի քիշտին մին քարէ սոն կա, հօր կարիս կուխկէն
գիրած փէտէ թուխմախավը կուփիս անդ քարէ սոնի մանդիս:
Իրի՛ք՝ մինջին ալ ասի. սարուն քըմակին քառասուն նառադէվ կան,

անդռնց վերան իս օրէկան խրչիս իմ քառասուն իզնի կամ հէրուր ախար, հիցցուն փութ բիրինն: Ադռնք ինձ ահ ըն նան, թն հօր անդռնք տաս ուշ, քու յէրգիրիտ քանդիլ իք, ինսաններուն ալ կտուրիլ քի նըհէտ մին տեղ: Մէտիլ կարիս անդռնց սըպանիս: Նառդանը ըսէս ի—կարիլ իմ:

Արտը հօր ցընէս ին, Նառդանը գինէս ի մին դալդա տէղ մոնրչոնմոն: Թիվի օդամը թափ ը նան, մին ալ տըսնիս ի մոնրչոնմոն: Թաքավօրը իկան ան. լէը, ասա տէսնիմ Նառդան, հինը իս խընդիս, Նառդանը ըսէս ի. «Մին արտըմ ցանված ա ցուրան, գոնը և կուրակ. անդ օմմէնը մին քիշէրամ մէտիլ հուղուն մանչէն չուկիք, չուկ-չուկ դէզգիք, անդի՛ հօր արտամը մին հատէկ ալ չի մնա և հատէկներուն մանչին ալ օրիշ հատէկ նի վուշ: Մոնրչոնմոն Թաքավօրը ըսէս ի. «Արխային կաց, գինա խաթըրչամ քօն էք, ուգուց քիշէրավ հազըր ը նիլ:

Մոնրչոնմոն Թաքավօրը թռէս ի, գինէս հրամայէս ուրէն մոնրչոնմներին, նասաղ դիրիս, հօր գինէն ան արտէն անդ հատէկներն չուկին: Հօր մըթնէս ի մոնրչոնմներն ննա ին արտուն մաշը, օմմեն մին մոնրչոնմոն մին հատիկ ի փայ հըսէս: Օրը հօր լիսինիս ի, Նառդանը ըսէս ի Թաքավօրուն. «Հրամանըս կատարված ա: Թաքավօրը ղուրկիս ի ուրէն վանդիրոն, ան գինէսի արտը տըսնիս ի, հօր իրի՛ք՝ թօփ կան մինի ցուրան, մինի գոնը, մինին ալ կուրակ, ուղռնց մանչին հուշ մին հատէկ գիզնիս չի. հուղը վըրիս ի, մըղէս, մանչին մին հատէկ ալ չի գիզնիս: Ննա ի Թաքավօրուն ըսէս. «Հրամանըս կատարված ա թամամ:

Թաքավօրը ըսէս ի. «Դէ հրդա գինա քարէ սոնի մանդէր: Նառդանը գինէս ի փէտէ թօխմախը վիլ ըռէս, մին կուրիլամը սոնի մընդէս: Թաքավօրը ըսէս ի. «Դէ գինն նառադէվներուն սըպանէր: Նառդանը ըսէս ի. «Անդռնց իս նուր չիմ սըպանէս, էռէշ անդռնց ըմ կըտուրած, էտնէ իկան քու քաղաքըս: Թաքավօրը ալու ուրէն նազիրոն ղուրկիս ի գինէ տէսնի ղո՛ւրդ ա, թա՛ չէ: Նազիրի գինէս ի տըսնիս հօր օմմէն քառասուն նառադէվներն ալ մէխված ըն սարուն, ննա ի Թաքավօրուն ըսէս: Թաքավօրը ըսէս ի, ախլիկիս քունըն ի: Նառդանը ըսէս ի. «Ախլիկիտ ինձ հէտա չի, իմ դայուն հէտա վնա: Թաքավօրը ըսէս ի. «Հօրա՛ դայիտ, բիր տէսնիմ: Նառդանը ըսէս ի. «Մին օր ինձ վախտ տօր գինէմ դայուս բիրիմ: Թաքավօրը ըսէս ի. «Տվալ ըմ, գինն բիր: Նառդանը ննա ի դայուն կօշտը, տըսնիս ի հալա դային քօն ան: Նառդանը կընչիս ի, կընչիս դային վիլ չի նան, վէրչի

դօռալ վիրի կըցընէս, ըսէս. «Դայի քի հէտա մին ախշիկ իմ գի-
 դած, Թաքավօրու ախշիկի, շէտ նախշուն: Թաքավօրըն ալ հօր
 մէռնի, Թազը քի ան տըլասկան: Նառգանը դայու հէտ ննւ ին
 Թաքավօրուն կօշտը: Թաքավօրը հօր տըսնիս ի նառգանու դայուն,
 շէտ հըվընէս ի Ըսկըսէս ին հըրսանէքի. յօխտը օր, յօխտը քիշէր
 հըրսանէք ին ըրէս: Հըրսանէքի ըրէս ին անց ը ննւ մին ամէս Թա-
 քավօրը մէռնիս ի, շունքի շէտ հիլէվուր ը նիս: Թաքավօրուն Թը-
 դիս ին, Թաքավօրը դըռնիս ի դային: Նառգանուն ալ դային նըշ-
 նըկէս ի սըլէն դօրքուն գլխավօրը:

